

Motion till riksdagen 2005/06:Fö7

**av Eskil Erlandsson m.fl. (c, m, fp, kd)
med anledning av prop. 2005/06:133**

Samverkan vid kris – för ett säkrare samhälle

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om den organisatoriska lösningen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om den konstitutionella ramen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om förutsättningar för prioritering, ledning och samordning samt finansiering.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om frivilliga resursgrupper.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om vikten av medborgares tillgång till information om samhällets säkerhet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om att de frivilliga försvarsorganisationerna bör ges ett tydligt uppdrag att verka för ökad frivillig information i skolorna.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om att samhället måste bistå de frivilliga försvarsorganisationerna att trygga återväxten.

Den organisatoriska lösningen

Sverige har drabbats av en rad svåra kriser de senaste åren. Inte minst erfarenheterna från hanteringen av flodvågskatastrofen har pekat på behovet av en förstärkt krisberedskap. Katastrofkommissionen och Försvarsberedningen har lämnat de förslag som ligger till grund för propositionen. De konstaterar att den grundläggande bristen var avsaknaden av en fungerande krisorganisation i Regeringskansliet. Denna brist förklarar de flesta av de misstag som begicks under den inledande fasen. Organisationen för inhämtning och analys av

Fel! Okänt namn på

information var utvecklad. Brister förekom både i den interna organisationen av arbetet i Regeringskansliet och i ansvarsfördelningen mellan Regeringskansliet och berörda myndigheter. Krisledningen på nationell nivå måste därför utvecklas.

En nationell krishanteringsfunktion bör inrättas i Regeringskansliet samtidigt som myndighetsnivån utvecklas på motsvarande sätt. Erfarenheter från gjorda insatser pekar tydligt på ett behov av en samlad och samordnad operativ och taktisk ledning såväl för ledning av militära som polisiära insatser och andra räddningsinsatser.

Under lång tid har tillkomsten av en krisledningsfunktion på nationell nivå stått i fokus för beredningen av regeringens krishanteringsproposition. Mot den bakgrunden framstår det som överraskande att utgångspunkten för den kommande utredningen i första hand inte tycks vara vilka funktioner som behöver ingå i krisledningsfunktionen. Istället anges på förhand att lösningen bör vara en sammanläggning av relevanta delar i Räddningsverket och KBM. Övriga delar av de berörda myndigheternas nuvarande verksamhet skall överföras till annan statlig förvaltning. Att låsa fast de slutliga organisatoriska lösningarna innan den nya funktionen kartlagts i fråga om uppdrag och förmågor leder till onödiga låsningar och kan motverka ändamålet med förändringarna.

Erfarenheter från bland annat flodvågskatastrofen pekar tydligt på ett behov av en samlad och samordnad operativ och taktisk ledning såväl av militära som polisiära insatser samt andra räddningsinsatser. Detta är särskilt viktigt att åstadkomma mellan olika aktörer såväl över sektorsgränser som mellan olika ledningsnivåer. För att stärka samhällets krishanteringsförmåga skall utbildning, övning och träning vara obligatoriskt för alla aktörer som bedriver samhällsviktig verksamhet. Det skall även vara obligatoriskt med uppföljning och utvärdering.

Det är av stor vikt att frågan om ansvaret för finansiering vid akuta kriser av omfattande art inte fördröjer ett effektivt och snabbt agerande från samhällets sida. Det är viktigt att identifiera i vilka situationer finansieringen av insatser utgör ett problem. De olika hinder som finns för en effektiv resursanvändning, t.ex. av organisatorisk karaktär eller hinder som beror på praxis eller organisationskultur, måste bort. Så långt det är möjligt skall finansieringsfrågor vara utklarade i förväg. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Den konstitutionella ramen

Propositionen anger att utformningen av den nationella, krisledande funktionen bör ske inom befintliga konstitutionella ramar. Samtidigt innehåller beskrivningen av myndighetens mandat i en svår situation bl.a. att besluta om "sektorsövergripande åtgärder samt prioriteringar". Reglerna i regeringsformens 11 kap. torde kunna komma i konflikt med ett sådant uppdrag. Av det skälet bör inte heller utredningens direktiv innehålla sådana begränsningar. Det är tillräckligt att de konstitutionella begränsningarna öppet redovisas.

Allians för Sverige finner det märkligt att eventuella konflikter med regeringsformen inte uppmärksammats i regeringens beredning av propositionen. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Förutsättningar för prioritering, ledning och samordning

Ansvarsprincipen får sägas utgöra grunden för svensk krishantering på samtliga nivåer. Vid större kriser, som kräver samordning såväl mellan olika nivåer som mellan sektorer, synes de flesta vara eniga om att ansvarsprincipen behöver kompletteras. Visst genombrott har redan skett, t.ex. när det gäller räddningstjänst.

Enligt 4 kap. 10 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor får, i fråga om omfattande räddningsinsatser, regeringen föreskriva eller i ett särskilt fall besluta att en länsstyrelse eller annan statlig myndighet får ta över ansvaret för räddningstjänsten i en eller flera kommuner. När det gäller krisledning på nationell nivå använder propositionen uttrycket ”efter beslut av regeringen”. Det talar för att man i första hand inriktar sig på ett system för aktivering av en krisledande funktion som kräver beslut i varje särskilt fall.

Specifika extraordinära händelser ska inte dimensionera utformningen av en svensk krisberedskap. Likväl kan vi konstatera att regeringen i hanteringen av flodvågskatastrofen, trots ett relativt utdraget akutskede, inte fattade ett enda formellt beslut. Beredskapspolisen, som inrättats bl.a. för hantering av kriser, har använts en enda gång sedan sin tillkomst. För närvarande kan den enbart aktiveras genom regeringsbeslut i varje särskilt fall, även om en annan ordning nu övervägs.

Det är möjligt att någon annan ordning än regeringsbeslut i varje särskilt fall inte är konstitutionellt eller politiskt möjligt. Mycket talar dock för att utredningen närmare bör granska just hur mekanismen snabbt och effektivt kan sättas i gång. Granskningen bör även innefatta situationer som präglas av stor osäkerhet beträffande krisens omfattning och svårighetsgrad. Med beaktande av vad som anförts bör formerna för samordnad krisledning på nationell nivå klaras ut så långt möjligt i förhand. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Frivilliga försvarsorganisationerna

I arbetet med informationsspridande spelar myndigheter och inte minst de frivilliga försvarsorganisationerna en viktig roll. Dessa bör ges ett tydligt uppdrag och även möjlighet att nyttja nya mötesplatser för informationsspridande. Ett sätt är att verka för ökad, frivillig, information i skolor, ett annat att ge stöd till lokala utbildningsinsatser. Ökad information i skolor skulle för-

Fel! Okänt namn på

modligen bidra till att även unga kvinnor bygger upp kunskap rörande kris-
hantering, en grupp som idag får väldigt lite information i dessa frågor.

Informationsområdet kopplat till krishantering är som sådant mycket kom-
plext och bör innefatta en bred syn på säkerhet. Med detta menas alltifrån hur
barn och vuxna klarar sig själva vid en krissituation till närmiljön med kom-
munens ansvar och vidare till regional och avslutningsvis nationell nivå.

Det är av största vikt att vi värnar de frivilliga försvarsorganisationerna
och stimulerar deras framtida utveckling ända ner till lokal nivå. I en tid då
allt färre individer rekryteras till värnpliktstjänstgöring minskar också rekryte-
ringsbasen till frivilligorganisationerna drastiskt. Därför måste samhället
underlätta och hjälpa dessa organisationer att trygga återväxten. Ett sätt är
även där att verka för ökad information i skolor. Detta bör riksdagen ge rege-
ringen till känna.

Frivilliga resursgrupper (FRG)

Allians för Sverige delar regeringens syn på värdet av frivilliga insatser. Pro-
positionen saknar dock närmare beskrivningar av hur frivilligarbetet vid svåra
olyckor och extraordinära händelser skall stimuleras. Inom ramen för den
översyn som skall ske förtjänar frågan om frivilligas rätt till tjänstledighet att
särskilt uppmärksammas.

Idag finns FRG:er i ca 100 svenska primärkommuner. Anledning finns att
anta att ytterligare kommuner beslutar använda sig av de frivilliga för att
stärka den egna krisberedskapen. I det sammanhanget är det viktigt att förut-
sättningarna för denna medverkan klarläggs för den enskilde, dennes arbets-
givare och kommunerna. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Medborgares tillgång till information om samhällets säkerhet

I regeringens proposition 2005/06:133 redovisas en strategi för samhällets
säkerhet, en strategi som skall bilda ett ramverk för det samlade arbetet med
att stärka säkerheten. I propositionen lämnas många goda förslag, men vi
menar att en viktig aspekt helt utelämnats. Det handlar om individens förstå-
else för sin egen roll och uppgift i samhällets krishanteringssystem.

Förändringen av Försvarsmakten har fört med sig att allt färre unga ge-
nomför pliktutbildning. Detta har i sin tur fört med sig att stora delar av den
utbredda kunskap som tidigare fanns rörande samhällets säkerhet håller på att
gå förlorad, kunskap som innefattar viktiga delar kopplade till samhällets
krishanteringsförmåga.

Utgångspunkten för samhällets krishantering bör vara att krishantering är
en fråga för alla. För att medborgarna själva skall kunna skapa sig ett eget
förhållningssätt till frågorna krävs det att alla medborgare har tillgång till

Fel! Okänt namn på

information om samhällets säkerhet. Ambitionen är att individen skall kunna förstå sin egen roll och uppgift i samhällets krishanteringssystem.

För att kunna behålla krishanteringsförmågans folkliga förankring måste vi söka nya vägar och förbättra möjligheterna till information. Detta gäller särskilt information till ungdomar. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Stockholm den 6 april 2006

Eskil Erlandsson (c)

Ola Sundell (m)

Karin Enström (m)

Heli Berg (fp)

Else-Marie Lindgren (kd)

Rolf Gunnarsson (m)

Allan Widman (fp)

Erling Wälivaara (kd)

Claes Västerteg (c)